

Jóannes Eidesgaard tale i Folketinget

Taler

Jóannes Eidesgaard
Færøsk politiker

Dato

5. oktober 2000

Sted

Christiansborg

1 På Færøerne har vi ikke så mange statuer, som der er tradition for i andre lande. Men på en absolut hædersplads - i Torshavns centrum - lige foran et af Europas ældste parlamenter - Færøernes Lagting - står der en buste. Det er af en beskeden kulturperson og samfundsagttagter, der kaldtes Rasmus Effersøe.

5

Rasmus Effersøe var en klog mand, som opnåede stor respekt som kulturperson, men også som samfundsanalytiker. Han var kun medlem af Lagtinget i fire år fra 1897 til 1901, og det var altså før de første partier gjorde deres indtog i 1906. Men han var dog en af hovedpersonerne bag den
10 organisation, der banede vej for en færøsk selvstyrepolitik. For en god orden skyld skal jeg gøre opmærksom på, at han ikke var socialdemokrat.

Rasmus Effersøe var med i Færingeforeningen, hvis hovedopgave på det tidspunkt, d.v.s. for ca. 120 år siden, var at arbejde for, at færøsk kultur og det
15 færøske sprog fik sin retfærdige placering på Færøerne. De første mange år var denne bevægelse ikke organiseret politisk, men blev det først senere.

Som sagt - Effersøe var en klog mand, og han kunne ikke forene sig med den tendens, der ret tidligt viste sig i visse kredse af denne selvstyreorganisation med
20 devisen, at vi skal det hele eller slet ikke noget - det ultimative eller intet, vi kan ikke stille os tilfredse med noget mindre. Og det skal ske her og nu.

Rasmus Effersøe advarede imod denne tendens og sagde, at det var nødvendigt, at man holdt en trend i udviklingen af færøsk selvstændighed, som færingers
25 kendte sig trygge ved. Hans budskab var: Lad os sætte udviklingen i gang - lad os tage os den nødvendige tid, så opnår vi resultater - men går vi kun efter det endelige resultat, så kan det meget nemt ende med, at udviklingen mere eller mindre går i stå.

30

Rasmus Effersøe døde i 1916.

Jeg har citeret ham flere gange under de ofte livlige debatter, vi har haft i Lagtinget omkring landsstyrets løsrivelsesplaner. Og specielt er det et digt, der
35 handler om en flok får, der om vinteren i megen sne er fanget oppe på fjeldet. De stakkels får kan hverken komme frem eller tilbage, for de kan simpelthen ikke blive enige om, hvilken vej, der nu er den fornuftigste.

Men så pludselig dukker der en vædder op, som uden tøven eller selvransagelse
40 byder hele flokken til at følge sig. Han føler det som sit kald at finde en vej ud af uføret. Men han er desværre så optaget af sine lederrolle, at han helt glemmer at orientere sig og finde ud af, hvilken vej, der nu er den rigtige.

Resultatet er fatalt, da vædderen og hele flokken, der jo blindt fulgte ham, går
45 ind over en bjergside, som er så glat, at de slet ikke får fodfæste, og hele flokken med vædderen i spidsen falder ud over klippekanten og ned i havet.

Og netop dette digt er digtet i forbindelse med den udvikling, som Rasmus Effersøe så for sig i begyndelsen af sidste århundrede omkring
50 selvstændighedsspørgsmålet. Og min påstand, hvis vi nu skruer tiden frem til det dagsaktuelle, har været, at jeg tydelig kan se for mig nøjagtig samme tendens, desværre.

Det kan selvfølgelig være fristende for politiske magtpersoner at indtage en
55 sådan rolle som vædderen, og desværre må vi konstatere, at hos en del af befolkningen ligger der et latent behov for at følge trop med den lederskikkelse, der nu viser sig egnet.

Vi opfatter ikke i vores hverdag forholdet til Danmark som en trussel mod vores
60 overlevelse eller eksistens, således som nogle prøver at give udtryk for. Og selv om det ihærdigt bliver forsøgt at piske en stemning op imod Danmark for alt mellem aftalebrud og rendyrket imperialism, så er sagen den, at den almindelig færing ikke opfatter rigsfællesskabet som en belastning, tværtimod. Almindelige færing opfatter ikke selvstændigheden som et enten/eller spørgsmål - eller som
65 et sort/hvidt billede.

Lad os derfor tage gamle Effersøes tanker til os, at det er nødvendigt, at man i sådan en stor sag dyrker den brede konsensus, der er i den færøske befolkning

70 omkring spørgsmålet.

Ethvert eksperiment og ethvert forsøg bør have et formål. Man vil opnå et eller andet, som måske i det tidlige stadie ligger i det ukendte. Man vil gerne opnå en forbedring af tingenes tilstand. Politik er eller bør ikke være så meget anderledes.

75 Man træffer beslutninger for at forbedre forholdene for så mange som muligt. Politiske beslutninger bør ikke gå på, at man gerne vil skrive sit eget navn i historiebøgerne, men på, at man i den lille stue huskes i stilfærdig taknemlighed.

Nationalismen har ikke nogen særlig høj prioritet i vores ideologiske model,
80 hvorimod situationen er den modsatte hos republikanerne. Men før vi kaster befolkningen ud i en folke-afstemning, har den krav på at få svar på nogle spørgsmål. Først og fremmest, hvilke konsekvenser vil den suveræne færøske stat få for den almindelige færings almindelige hverdag?

85 En udtrædelse af rigsfællesskabet er ikke for os i Socialdemokratiet et mål i sig selv, lige så lidt som ønsket om en fortsættelse i rigsfællesskabet er et mål i sig selv. Det er de samfundsrelaterede konsekvenser, der har betydning.

Det er politikernes opgave at sørge for, at vi i hele diskussionen hele tiden har
90 jordfæste, at vi ved hvad vi gør, og at vi ved, hvilken kurs, vi skal gå. Og det er heller ikke nemt at erindre folk om, at det er hverdagens muligheder, der tæller. Det ville være lettere at lade sig rive med af stemningen. Men hvem har egentlig sagt, at det skulle være nemt.

95 Hvorfor tænker I ikke lige så optimistisk og positivt som republikanerne? Hvorfor skal I hele tiden minde os om det grå og det kedelige? Hvorfor snakker I om levestandard, skattetryk, afgifter, uddannelser, sociale ydelser, muligheder til alle o.s.v. - hvorfor snakker I ikke også om det færøske sprog, det færøske flag, den nationale identitet, olajfest o.s.v.?

100

Jamen, det gør vi også. For os er det en selvfølge, som vi ikke bruger så megen tid på at diskutere. Intet parti på Færøerne har mere ihærdigt og ærligt kæmpet for disse værdier, end netop vores parti. Men disse er for os alt for hellige til at misbruge.

105

På den anden side ser vi det som vores hovedopgave, at komme hverdagen i hu. At påtage sig rollen som den grå hverdagssamvittighed, er meget sværere end

110 opgaven hos dem, der følger vædderen. Vi skal formulere os meget bedre, vi skal bruge flere ord og flere argumenter, og så er det alligevel ikke sikkert, at det lykkes. Jo, det gør det nok i sidste ende.

115 Når det er sagt, så må jeg erindre om, at selvfølgelig bor der også i vore hjerter et brændende ønske om, at vi færinger tager fuldt ansvar af vores eget land. Det skal der ikke herske nogen som helst tvivl om. Og det er da vores klare målsætning, at vi stadigt udbygger vores selvbestemmelse på alle områder, men for en socialdemokrat vil det alligevel under normale omstændigheder kunne vise sig fordele ved at gå ind i et samarbejde. Samarbejdsformen giver parterne i samarbejdet en fælles og gensidig styrke.

120 Det skal ikke forstås på den måde, at vi ikke vil vide af den politiske frihed, nej tværtimod, men vi vil ikke betale en pris for den politiske suverænitæt, der betyder en kraftig nedgang i den personlige frihed. Hvis den politiske frihed betyder, at valgmulighederne for tilrettelæggelsen af et aktivt liv bliver mindre
125 for den almindelige færing, så er vi skeptikerne. Det er et rent ideologisk spørgsmål. Så enkelt er det nu engang.

Det er med andre ord ikke løsrivelsen, der er afgørende, men det samfund, der opstår i kølvandet af løsrivelsen. For republikanerne er spørgsmålet det
130 modsatte. For dem er løsrivelsen det som sagen drejer sig om, men samfundsforholdene bagefter, ja det må man tage, som det nu viser sig at være. Og det er vel også i sidste ende et spørgsmål om ideologi.

Og når vi snakker om en suveræn stat, så må man tage som en selvfølge, at man
135 selv er i stand til at forvalte alt det, der hører et moderne samfund til. Og alene på dette område mangler vi utroligt meget, og det er vigtigt, når vi går i gang med disse overtagelser, at vi så vidt muligt kan rekruttere færinger til det administrative arbejde.

140 Hvis vi siger, at hele denne proces har to trin, så har vi opskriften her til trin et, som nødvendigvis må komme før vi taler om trin to. Første trin er at forberede samfundet til at stå på egne ben politisk, administrativt og økonomisk, mens trin to for os er selve udtrædelsen af rigsfællesskabet, hvis færingerne til den tid finder det som den bedste løsning.

145 Kort sagt, er status den: at koalitionen vil udføre trin to, mens vi vil udføre trin

et.

150 Vi siger først trin et, så må tiden vise, hvad der så sker med trin to. Den afgørelse skal træffes af de færinger, som til den tid har ansvaret for det færøske samfund.

Den dag kan selvfølgelig opstå, at danskernes veje og vores ændres så alvorligt, at friheden hos den enkelte færing - friheden til et godt liv - ændres så markant, at
155 vi finder det rigtigst at skilles. Det kan ske p.g.a. udviklingen på kontinentet f. eks. p.g.a. en endnu stærkere dansk integrering i EU, og så kan det hurtigt vise sig, at et flertal ønsker at løsrive sig.

Koalitionen siger trin to, mens trin et mere eller mindre bliver overladt til
160 eftertiden og en ny coalition. Parolen ligner den norske med, at det grejer sig i sjøen. Det er den omvendte rækkefølge. Det er ikke særlig seriøst at begynde byggeriet med et rejsegilde, selv om det kan være meget festligt.

Det økonomiske spørgsmål viser sig at være sværvægteren i de forhandlinger, der
165 er i gang. Selv om vi ønsker, at rigsfællesskabet fortsætte, så ønsker vi en selvstændig færøsk økonomi. Vores forslag er, at bloktilskuddet fra Danmark bliver reduceret i et forhold til væksten i den færøske BNP. Derved kan bloktilskuddet reduceres og bortfalde, uden at det får uheldige konsekvenser for den færøske økonomi og derved den færøske velfærd.

170 Hvis vi skulle træffe den endelig afgørelse om udtrædelse efter vores koncept, så ville vi ikke komme i samme situation som landsstyret, som har en suverænitetsplan, der hviler på forståelse og velvilje fra en dansk regering. Vi ville igen få den stolthed, der bør være i en sådan sag, at vi med en høflig afsked
175 bebudede oprettelsen af den færøske stat.

Men dagens politikere skal gøre det nødvendige forarbejde, så det er kun et spørgsmål om at komme i gang. Trin to afgørelsen er absolut ikke relevant på
nuværende tidspunkt, og bør først være det, når trin et er udført.

180 Et gammelt ordsprog siger, at man skal smede, mens jernet er varmt. Vi har en historisk periode i færøsk politik lige nu, for samtlige partier, inklusivt Sambandspartiet, går ind for ændringer i forholdet til Danmark. Og det er historisk, for det er aldrig sket siden 1906. Uenigheden består i graden af
185 ændringer, de forskellige partier ønsker. Men i og med, at samtlige partier vil

flytte sig, så findes der også en fællesnævner. Den tilfredsstiller selvfølgelig ikke republikanernes ønsker om løsrivelse eller Sambandspartiet ønsker om forsigtige ændringer, men den tilfredsstiller en stor majoritet i den færøske befolkning.

190

Min appel i forbindelse med de igangværende forhandlinger skal være, at begge parter omgås sagen med den nødvendige værdighed. Uanset om man er uenig i hinandens forhandlingsudspil, så bør begge parter behandle hinandens ønsker på en civiliseret og respektfuld måde. Det skylder vi vores historiske fortid, og
195 det skylder vi vores fremtidige samarbejde.

Og selv om den ene part bevidst prøver at fremprovokere sammenstød og kollisioner, så bør det heller ikke give anledning til, at vi får et forhandlingsmiljø, som vi ikke kan være bekendt med. Vi har jo begivenhederne omkring
200 landstyreets brevveksling med FN og landstyreets ønske om at møde Nato's generalsekretær. Og vi har episoden omkring udenrigsministerens udmelding om de forudsætninger og betingelser, der er gældende for et evt. medlemskab af Partnership for Peace, hvor landstyreet absolut ikke er enig med ministerens svar til dette spørgsmål.

205

Alt dette burde være undgået, hvis man havde den fornuftige dialog, der burde kendetegne vores samarbejdsform. En dialog, der er båret oppe af en gensidig respekt.

210 Endelig vil jeg også komme med en appel om, at de igangværende forhandlinger ikke får lov til at trække unødvendigt ud, da den færøske politiske dagsorden stort set kun indeholder denne sag, selv om vi burde være meget stærkt optaget af at løse andre vigtige sager i det færøske samfund.

215 Lad os få et resultat af forhandlingerne, således at det færøske folk kan tage stilling. Og skulle det ske, at resultatet bliver forkastet, så må vi i gang med nye forhandlinger med et ændret forhandlingsgrundlag. Derfor er det så vigtigt, at vi også efter de igangværende forhandling kan se hinanden i øjnene.

220

Kilde
folketingstidende.dk

Kildetype
Dokumentation på online medie

Tags
Folketingstale

URI
<https://www.dansketaler.dk/tale/joannes-eidesgaard-tale-i-folketinget>

230

235

240

245

250

255

260